

Mötesanteckning Hjälpmedelsforum, hälso- och sjukvård 2025-05-19

Mötet hölls på Hotell Pigalle i Göteborg, kl. 09:00-15:00

1. Inledning och syfte med dagen

a) Återkoppling från föregående möte

Anette Alfredsson (samverkansfunktionen) hälsar välkomna till mötet som inleds med presentation av samverkansfunktionen och Hjälpmedelscentralens deltagare.

Anette återkopplar ett axplock från höstens digitala möte.

b) Dagens program

Dagordning har funnits tillgänglig som bilaga i Outlook-kallelsen till dagens möte. Syftet med mötet är dialog och erfarenhetsutbyten och dagordningen består av punkter med information med möjlighet att ställa frågor och flera punkter med dialog i mindre grupper. Anteckningar samt bildspel från mötet kommer finnas tillgängliga på [Hjälpmedelsforum hälso- och sjukvårds webbsida](#).

2. Aktuellt på Hjälpmedelscentralen

a) Insatser för att få tillbaka hjälpmedel som inte återlämnats

Christian Ahlberg (processledare leverans, Hjälpmedelscentralen) presenterar aktuell statistik över uthyrda hjälpmedel. Om oanvända hjälpmedel återlämnas kan andra patienter erhålla hjälpmedlet i stället vilket ger mindre inköpskostnader och i förlängningen minskar kostnaderna för vårdgivarna.

Synpunkter som lämnats från dialoger runt borden utifrån följande frågeställningar:

Kampanj/informationsinsats som uppmuntrar återlämning? Hur, var och när i så fall?

- Information behöver upprepas, låneförbindelse vid all förskrivning.
- Vi tror att en kampanj kan göra att hjälpmedel kan lämnas tillbaka
- Hur: 1177, sociala medier, annan media, informera mera om att hjälpmedel kostar i stor omfattning inte bara vid förskrivning.
- Var: Fler återlämningsställen i till exempel kommuner
- Hemtjänstpersonal och boendepersonal – be dem uppmärksamma hjälpmedel som inte används.
- TV-monitor/plansch i väntrum på HMC, sjukhus, vårdcentraler och rehabenheter.
- Reklampelare i busskurer eller på spårvagnar/kollektivtrafik.
- Affischer mer riktat till offentliga anslagstavlor eller öppna träffpunkter
- Information till hyresvärdar.
- Inslag i media (tidningar, Västnytt) artiklar/kampanjer.
- Via patientorganisationer.
- Information till frivilligorganisationer som SPF och PRO.

- Tillgång för brukare till sin lista över registrerade hjälpmedel – kampanj kopplat till detta.
- Etikett på hjälpmedel där det framkommer att det är ett lån från HMC.

Hur kan uppföljning av patientens behov förändras och förbättras?

- Förskrivningsprocessen – förtydliga vad uppföljning innebär.
- Alltid fråga vårdtagarna angående hjälpmedel vid besök/kontakt.
- Information även till anhöriga, fram för allt till äldre.
- Vid byte av vårdgivare/vårdnivå viktigt med överrapportering, då många har svårt att veta att återlämning kan ske till alla vårdgivare. Se över att hjälpmedelslistan är aktuell vid överlämning.
- Få in ersättning i "KOK-boken" för uppföljning av hjälpmedelslistor, tidsmässigt svårt att prioritera det.
- Utbildning förskrivarkompetens
- Ingå introduktion till omvårdnadspersonal

b) Recirkulering av kryckor

Christian informerar om det pågående arbetet med återanvändning av kryckor. Ledningsrådet för hjälpmedel gav sitt stöd till projektet i vintras, ett 12 månader långt pilotprojekt har nu startat. Den första utleveransen av rekonditionerade kryckor planeras till juni.

Försörjningsförvaltningens kommunikatör har tagit fram informationsmaterial som kan användas i verksamheterna till exempel på arbetsplatsträffar.

Kryckorna återlämnas på samma plats som för hämtning av andra hjälpmedel, ingen retursedel behövs för kryckorna. Alla kryckor kan lämnas tillbaka, oavsett var de är inköpta (till exempel från marknadsplatsen eller Hjälpmedelscentralen). Hjälpmedelscentralen hämtar inte enbart kryckor från privatadresser.

c) Byten mellan personligt hjälpmedel och grundutrustning

Christina Hammar (Processledare underhåll, Hjälpmedelscentralen) berättar att det har skett en stor ökning av ärenden där verksamheter önskar byta från personligt hjälpmedel till grundutrustning och vice versa. De vanligaste produkterna där detta sker är sängar, lyftar och hygienhjälpmedel. Dessa byten skapar flera problem: fakturor och statistik stämmer inte och uppmärkning på hjälpmedel kan vara missvisande, till exempel gällande jour.

Reflektioner från dialoger runt borden:

Flera grupper nämner sängar som särskilt problematiska. Ett exempel kan vara en patient som inte uppfyller kriterier för förskrivning men säng behövs utifrån arbetsmiljö, sedan kanske patienten försämras och uppfyller då kriterierna. Ett förslag från gruppen är att se över anvisningen så att gränsfallspatienter skulle kunna få personförskrivna sängar. Vid önskemål om förändring ombeds vårdgivare inkomma med ansökan om ändring av anvisning.

d) Digital information om Hjälpmedelscentralen

Christina presenterar Hjälpmedelscentralens plan för att ersätta tidigare fysiska introduktionstillfällen, som hade få deltagare, med korta

informationsfilmer på Lärportalen. Enkät och mer information om arbetet kommer att skickas ut under hösten.

Syftet med informationen/utbildningarna är för att öka förståelsen för varandras verksamheter och arbete samt att stärka samverkan.

Aktuellt kring Hjälpmedelscentralens utbildningar

Christina informerar om att

- fler deltagare deltog på utbildningar och färre tillfällen ställdes in under 2024 jämfört med tidigare år
- utbildningen om tid- och planeringshjälpmedel är uppdaterad och är nu helt digital
- inga visningsdagar är planerade under hösten utan första genomförs 2026 under vecka 12. Information om visningar finns på Hjälpmedelscentralens webbplats
- Hjälpmedelscentralen planerar att ta upp och diskutera upplägg av Workshop Kommunikation, om hur denna kan utvecklas och förbättras, till höstens dialogmöte.

Christina framför också Hjälpmedelscentralens tack för att hjälpmedelsforums representanter är bra på att sprida information om utbildningar och i synnerhet vid de särskilda utskick som görs när antalet anmälda deltagare är få. Det leder ofta till att fler anmäler sig till utbildningarna så att de kan genomföras.

Hjälpmedelscentralen välkomnar alltid återkoppling och synpunkter på alla utbildningar.

3. Upphandling av affärssystem och ny beställningsportal

a) Lägesrapport

Piotr Gabrys (samverkansfunktionen) berättar att upphandlingen av nytt försörjningssystem och två beställningsportaler, som ska ersätta webSesam och SesamLMN, pågår. Målet med upphandlingen är att det nya systemet ska införas 2027.

Inför arbetet har en arbetsgrupp med representanter för vård- och omsorgsgivare bidragit förslag på krav inför upphandlingen samt genomfört en översyn av termer och begrepp. Arbetsgruppen planeras delta i designfasen när avtal med leverantör är klart.

Piotr informerar även om planer på att införa chattbot som kan ersätta eller komplettera nuvarande manualer. I stället för att läsa en manual ska användaren kunna ställa frågor direkt till chattboten och få svar. Det finns också planer på att erbjuda support på distans genom fjärrstyrning.

4. Utvecklingsarbeten och projekt

a) Digitala hjälpmedel i samverkan

Linda Augustsson (samverkansfunktionen) ger en summarisk uppdatering:

- Projektet har i stort gått över till ordinarie verksamhet, men det finns fortfarande delar kvar som behöver omhändertas och arbetssätt behöver fortsatt utvecklas och anpassas.

- Digital blodtrycksmätare och läkemedelsautomater är de hjälpmedel som ökar mest.
- Mobila trygghetslarm blir första produkt inom socialtjänstens område. Pilot pågår och troligen kan övriga kommuner beställa från och med juni. Här behöver samordning ske om patient/brukaren har påkallningslarm utifrån hälso- och sjukvård.
- Upphandling av länsgemensam plattform pågår och tilldelning planeras i slutet av 2025 eller tidigt 2026.
- Även hjälpmedel inom socialtjänstens område beställs och kommer vara synliga för båda lagrummen i webSesam.

5. Uppföljning av avtal och överenskommelser

a) Aktuellt kring leveranser

Christian återger statistik gällande leveranstider.

Leveranstider för hjälpmedel har i stort återhämtat sig till nivån innan covidpandemin.

Leveranstider för konsultationer ligger nära 100% inom avtalade 15 vardagar, trots att antalet konsultationer ökar, och alla akuta konsultationer klaras inom 5 vardagar. Hjälpmedelscentralen ser att webbtidbokning av konsultationer bidrar stort till detta.

Leveranstider för underhåll: Något förlängda på grund av eftersläpning av registrering från extern leverantör, som ger en missvisande bild.

Personalomsättning inom Hjälpmedelscentralen bidrar också.

Andel telefonsamtal som kundtjänst besvarar inom 5 minuter ligger över målet som är 80%.

b) Samverkan med leverantörer

Christina berättar att leverantörers direktkontakt med förskrivare ökar, vilken enligt avtal och överenskommelser för personliga hjälpmedel ska ske genom Hjälpmedelscentralen. Om leverantörer kontaktar vårdgivare direkt ska de hänvisas till Hjälpmedelscentralen. Vårdgivare ombuds meddela Hjälpmedelscentralen om leverantörer återkommande tar kontakt så att Hjälpmedelscentralen kan återkoppla det vid avstämning med leverantör.

Synpunkter som lämnats från dialoger runt borden utifrån följande frågeställningar:

Hur är era erfarenheter kring leverantörskontakter?

- Leverantörers digitala utbildningar/filmer är bra och informativa
- Det är positivt att få utbildning ute i verksamheten – svårt att skicka folk till HMC i tillräcklig utsträckning
- Oftast goda kontakter
- Har koll på upphandlat sortiment
- Kan boka tid snabbt
- Fixar gratis fika
- Kan vara bra med direktkontakt, till exempel visning eller utbildning på arbetsplats
- Upplevs som att HMC ej vet allt om produkterna, vilket gör att man hellre tar kontakt med produktexperterna. Bra info från leverantör, kan sina produkter

- Kontaktuppgifter registreras i samband med mässor eller visningsdagar på HMC – förskrivare får sedan mejl
- Har ökat enligt kommunerna och sjukhus.
- Inte vanligt förekommande, men när det inträffar hänvisar vi till HMC
- Kostnadsaspekten: Hårt belastade kommuner har ej råd att köpa konsultationer el uppdragsutbildningar
- Rörigt kring läkemedelsautomaterna
- Kompressionshjälpmedel – vänder sig till leverantörer pga kunskap (fått tillåtelse)
- Leverantör som vill göra studier med patienter

I vilka situationer har det varit aktuellt med direktkontakt med leverantör?

- Inköp av till exempel taklyftar, då erbjuds genomgång av lyftselar.
- Vid behov av support kring te x kommunikationshjälpmedel eller svar på frågor om produkt, till exempel uppdaterad version av hjälpmedel
- Inköp utanför sortiment
- Grundutrustning
- Bra att kunna samla hela arbetsgruppen
- Guide/support på redan förskrivna produkter
- Vid lång väntetid till nästa utbildning på HMC eller när tid/datum inte passar
- När det inte finns platser på Hjälpmedelscentralens utbildningar
- Enstaka patientärenden
- När hjälpmedel behöver tas med ut och prova i verksamhet/enhet
- Vid behov av specialistkompetens
- Ortoser. Inga visningar från HMC
- Vore bra om HMC kan komma ut till arbetsplatser

c) Hantering av medicinteknisk avvikelse

Christina lyfter att det är viktigt att vårdgivare anmäler medicintekniska avvikelser. Anmälningarna är nödvändiga för att tillverkare och Läkemedelsverket ska kunna utreda orsaken till allvarliga händelser.

I dag händer det ofta att vårdgivare beställer avhjälpande underhåll på hjälpmedlet innan en avvikelse hunnit rapporteras. Då hinner hjälpmedlet åtgärdas, vilket gör att orsaken till problemet inte kan utredas ordentligt.

För att en utredning ska kunna genomföras behöver hjälpmedlet vara orört. Det gör det möjligt att analysera felet och förhindra att liknande händelser inträffar igen.

d) Utvärdering av överenskommelsen för hjälpmedel i förskola, skola och daglig verksamhet

Överenskommelsen gäller mellan Västra Götalandsregionen och alla 49 kommuner sedan juni 2022 och består av tre huvudområden: ansvar, samverkan och delaktighet hos den som behöver hjälpmedlet. Anette informerar om den utvärdering som genomförts via en enkätundersökning riktad till rektorer, chefer inom verksamheter och till förskrivare.

Den samlade bedömningen är att det är få som känner till innehållet i överenskommelsen, men de som tillämpat den tycker att den tydliggör ansvarsfördelning och att samverkan har förbättrats. Ledningsrådet fastställde rapporten i början av 2025 och det beslutades att rekommendera huvudmännen att genomföra åtgärder som föreslås i rapporten. För att öka medvetenheten ska information om överenskommelsen spridas samt planeras att genomföra dialogmöten (26 maj och 18 september) för genomgång av överenskommelsen med möjlighet att ställa frågor. På [webbplatsen för överenskommelsen](#) finns frågor och svar som kan vara till hjälp för förståelsen.

6. Förskrivarkompetens

a) Omotiverade könsskillnader, fortsättning från mötet våren 2024 (Inbjudna gäster, gruppdialog)

Anke Samulowitz och Tina Andersson (Kunskapscentrum för jämlik vård) berättar om det uppdrag de fått av Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden (SSN) att identifiera eventuella omotiverade skillnader för hjälpmedelsförskrivning. Deras slutsats är att det i Västra Götaland finns omotiverade skillnader mellan kvinnor och män inom flera produktområden exempelvis kompressionsstrumpor, CPAP, hörapparater och eldrivna rullstolar. De har också sett att genomsnittskostnaden för hjälpmedel är högre för män.

Forskning visar att vårdpersonal har olika förväntningar gällande aktiviteter, intressen och ansvar för hushållsuppgifter vilket omedvetet och oavsiktligt påverkar vilka frågor som ställs. Kvinnor tillskrivs ofta mer psykologiska orsaker medan män ofta tillskrivs mer fysiologiska orsaker. Viktigt att medvetandegöra föreställningar.

Reflektioner som lämnas från dialoger runt borden:

- Som utgång vill man tro att man behandlar alla jämlikt vid sin bedömning, men föreställningar finns hos alla.
- Män kräver, efterfrågar el-rullstolar oftare än kvinnor.
- Kvinnor behöver oftare behöver uppmuntras och "övertalas" om behov då tekniken ibland skrämmer.
- Verksamheterna kan jämföra sina omotiverade skillnader genom att se på sina verksamheters fakturor.

Till anteckningarna bifogas presentationsmaterial med manusanteckningar som gärna får visas och sprida på hemmaplan.

b) Statistik Socialstyrelsens webbaserade förskrivarutbildning

Linda rapporterar att under 2024 genomförde fler Socialstyrelsens förskrivarutbildning än under 2023. Socialstyrelsens utbildning för chefer har enbart genomförts av 43 personer i Västra Götaland sedan den startade.

c) Uppföljning av utbildningen Förskrivarkompetens för personliga hjälpmedel inom hälso- och sjukvård

Sedan 22 januari finns en länsgemensam utbildning som har ersatt tidigare 3 regionala förskrivarutbildningar inom rörelse, kommunikation, kognition och antidecubitus; läkemedelsnära produkter och hjälpmedel vid medicinsk behandling. Samverkansfunktionen har genomfört en uppföljning kort efter publicering, som Linda Augustsson återger.

Uppföljning från start till 8 maj visar att fler har genomfört utbildningen på denna korta period än totalt för alla 3 tidigare utbildningar för hela 2024. Enligt utvärderingen är utbildning användbar för deltagarna i deras arbete och innehållet stämmer väl överens med beskrivningen om utbildningen. En del inkomna förslag/synpunkter har åtgärdats, en del är inte möjliga i systemet och andra sparas till planerad uppföljning 2026.

d) Ökad följsamhet till handboken, för mer kostnadseffektiv förskrivning

Linda berättar om det nya begreppet kostnadseffektiv förskrivning, som definierats och införts i handboken på initiativ från representanter i ledningsrådet.

Synpunkter som lämnats från dialoger runt borden utifrån följande frågeställningar:

Hur arbetar ni med medvetenhet om kostnadseffektiv förskrivning, på vilket sätt/i vilka sammanhang? Ge gärna positiva exempel.

- Går igenom hjälpmedelslistan på varje nyinskriven patient i hemsjukvården. Följer upp detta. – gör även detta vid flytt in på SÄBO.
- Stickprov på förskrivna hjälpmedel hos patienter.
- Gå igenom hjälpmedelslistan regelbundet.
- Rutin för hjälpmedelsuppföljning.
- 1 avstämningsmöte per år/patient.
- Styr vilka hjälpmedel som finns i buffertförråd
- Utskick till patienter om återlämning av det som inte används
- Rehabpersonal upplever vi som kostnadsmedvetna, svårare att nå sjuksköterskor och läkare
- Tar upp frågan med exempelvis sjuksköterskor angående läkemedelsautomater.
- Diskuterar förskrivning och jämför fakturan mellan olika månader
- Granskning av hjälpmedelfakturan, koll på höga kostnader – återkoppling till förskrivare.
- Ta upp om akutordrar kan lösas på annat sätt.
- Försöker välja det mest kostnadseffektiva alternativet i webSesam
- Bra att man får förslag på likvärdigt begagnat hjälpmedel vid beställning. (Ersättningsprodukt).
- Vi gillar fast ersättningsgrupp och tydliga val i webSesam
- Regelbunden check just på kostsamma hjälpmedel
- Intern särskild prövning vid vissa hjälpmedel
 - Hjälpmedel dyra i köp/hyra
 - Specialanpassning
 - Utanför sortiment
- Kostnadsansvariga har varit ute i arbetsgrupper och informerat om kostnadseffektiv förskrivning.
- Legitimerad personal/rehabassistent följer upp årligen (ekonomisk uppföljning)
- Svårare att hålla koll på kostnaderna för hjälpmedel i PV. Upplever att man har koll i pågående ärende.

- Inom kommunal primärvård finns fler ”naturliga” tillfällen för uppföljning tematräffar, avstämningsmöten då man går igenom hjälpmedelslistan i webSesam
- Inga svårigheter att diskutera val av hjälpmedel och kostnader ute på enheterna.
- Lånevillkor bör lämnas med vid förskrivning för att förtydliga för patienten vad som gäller.
- Priser i sortimentsöversikter skulle underlätta
- Önskvärt med transparens kring prissättning.

e) Återkoppling om processtöd inför förskrivning

Linda informerar om arbetet med processtöd efter höstens dialogmöte då Hjälpmedelsforum fick lämna förslag på nya behov av processtöd, utöver de som redan fanns. Beredningsgrupp Handbok & Sortiment, hälso- och sjukvård gick igenom förslagen och som resultat har nya processtöd tagit fram för lyftar, lyftselar samt kalendrar/tidshjälpmedel. Arbeta med processtöd för kommunikationshjälpmedel pågår.

Vissa förslag bedömer beredningsgruppen inte vara aktuella för processtöd just nu då hjälpmedlen inte är särskilt komplicerade eller där det redan finns bra guider. För hjälpmedel som används som ”skydds- och begränsningsåtgärder” ska alla verksamheter ha lokala rutiner. Ett annat förslag gällde hjälpmedel vid medicinsk behandling, men det framgick inte tydligt vilka hjälpmedel som avsågs. Inget förtydligande framkommer under dagens dialog. Den som ser behov av processtöd för hjälpmedel inom detta område kan mejla till samordning.hjalpmedel@vgregion.se.

f) Plan för att säkerställa patientens hjälpmedelsbehov vid oväntade händelser

Plan för att säkerställa patientens hjälpmedelsbehov vid oväntade händelser behövs och behöver vara känd. Jour kan inte lösa alla problem och specialanpassade hjälpmedel kan inte alltid åtgärdas på plats. Det är viktigt att patienten blir delaktig i denna planering så att de mentalt förbereds på att tillfälliga lösningar kan krävas.

Synpunkter som lämnats från dialoger runt borden utifrån följande frågeställningar:

Exempel på situationer som det behöver finnas en plan för:

- Höftbälten
- Livsuppehållande
- Lyft som finns ute och är utgången – kan bara ersättas med samma artikelnummer, kan göra att patient blir utan hjälpmedel ex. över helgen.
- Stopp utomhus av elrullstol
- Formgjutna sitsar
- Lyft
- Specialanpassade hjälpmedel
- Strömavbrott

Hur arbetar verksamheten med oväntade händelser med hjälpmedel?

- Planera för förändringar med vårdtagare, tala om deras behov

- Förbereda patienter för förbrukningsmaterial vid hög/frekvent användning
- Se över behov av eventuella ersättningshjälpmedel
- Förebyggande underhåll till exempel rullstolar som utsätts för hård belastning
- Be om till exempel lånerullstol vid arbetsorder på den ordinarie rullstolen
- Möjlighet till jourreparation för vissa hjälpmedel – komma ihåg att förskriva i webSesam
- Ersätter hjälpmedel för basala behov med hjälpmedel ut buffertförråd.
- Ibland sätts extra insatser från hemtjänst in, till exempel när en madrass byts ut
- Vid behov akutbeställa och ej ta från buffert, om det inte är nödvändigt.
- På Säbo finns grundutrustning att använda
- Regelbundna uppföljningar, för att göra avhjälpande underhåll
- Se till att ha rätt saker i buffert
- Korttiden är utrustad för att kunna vårda, hjälpa om något händer
- Tagit in hjälpmedel för överviktiga personer
- Vi har nog tyvärr bristande beredskap för dessa situationer, men det pågår diskussion om detta
- Beredskapsplaner – batteritid, rutiner
- Flera behöver jobba med planer
 - Svårt att vara specifika
 - Svårt att göra med patient (ändå mycket att gå igenom vid förskrivning)
 - Önskemål om att kunna akutbeställa till förråd om ex. helt slut på hygienstol redan i mitten av veckan.

7. Stödmaterial för huvudmännen vid organisering av hjälpmedelsfrågor

Linda informerar att stödmaterialet finns tillgängligt på [sidan för erfarenhetsutbyte och stödmaterial kring hjälpmedel](#) för varje huvudman att använda. Som stöd till materialet finns ett bildspel som kan användas för att sprida kunskap om stödmaterialet.

8. Avslutning

Vid uppföljning av mötet ges positiv respons på gruppdialoger och möjligheten att ställa frågor. Två förbättringsförslag inför kommande möten:

- Mer information om respektive punkt i dagordningen för att möjliggöra förankring inför mötet.
- Fika i anslutning till att mötet börjar.

Informationsbrev till Hjälpmedelsforum, hälso- och sjukvård kommer i juni. Till hösten planeras för ett digitalt möte 19 november.

Anette tackar för aktiv medverkan och engagemang under dagen samt önskar alla en trevlig sommar.